

Meddig mondhatjuk el a reggeli imát?

Ezen a héten válik teljessé három ősatyánk egyik kiemelkedő, mindmáig nagy hatású cselekedete: a napi három ima bevezetése.

Amint korábban tanultuk¹, Ábrahám vezette be a reggeli, Jichák a délutáni, Jákob pedig az esti imát. Azonban ezzel nem minden talmudi rabbi ért egyet:

„Rabbi Joszi beRabbi Chániná mondja: az imákat az **ősatyák** vezették be.

Rabbi Jehosúa ben Lévi mondja: az imákat az **állandó áldozatokkal [temidin]** szemben vezették be.” (Beráchet 26b)

Mindkét vélemény igazát ősi hagyományok igazolják. Az előbbiről szoltak korábbi írásaink.

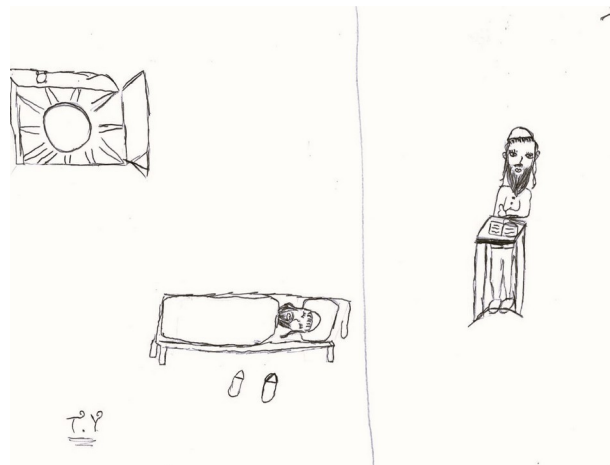
Most az utóbbinak fogjuk közelebből megvizsgálni egy praktikus következményét: hogy metől meddig mondhatjuk az imáinkat:

„A reggeli imát délig mondhatjuk. Rabbi Jehuda azt mondja: négy óráig.” (26a, Misna)

„Miért mondták [a Bölcsek], hogy a reggeli imát délig mondhatjuk? Mert a reggeli állandó áldozat is egészen délig mutatható be. Rabbi Jehuda azt mondja: négy óráig, mert a reggeli áldozat is egészen négy óráig mutatható be.” (26b)

E vita mélyebb megértéséhez mindenekelőtt meg kell ismernünk a *halachikus óra* fogalmát. Eszerint a nap 24 órából áll, melyből 12 óra napfényes, 12 óra pedig sötét. A nap fele – ez az, amit délnek nevezünk – eszerint 6 órakor van. Ezek az órák napközben a téli időszakban rövidebbek, nyáron pedig hosszabbak.

E logika alapján a Bölcsek által javasolt déli időpont a napnak a fele (vagyis egykettede), míg Rabbi Jehuda szerint éppen a harmada (hiszen 12-nek a harmada éppen négy). A Bölcsek szerint elegendő az, ha az állandó áldozatot a nap első felében mutatjuk be, míg Rabbi Jehuda szerint az első harmadában szükséges.

Farnadi-Jeruzálmi Temima rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 150 példányban.

1 Ld. Omek magazin IV. évf., 5. szám, *Jichák imája – házban vagy mezőn?*

Ha tehát nem órákban, hanem a nap egészének részeiben gondolkodunk, akkor ez a két álláspont ebben az értelemben éppen „szomszédai” egymásnak.

Ha azonban alaposabban végiggondoljuk, hogy miről is szól ez a vita, meglepetésben lehet részünk.

A kérdés ugyanis az, hogy a reggeli állandó áldozatot mikor mutatták be a Szentélyben. **Hogyan vitatkozhatnak azonban a Bölcsék éppen a mindennapi áldozaton? Hiszen ennél gyakoribb, jelentősebb, látványosabb esemény aligha létezik!** Vajon ne látták volna, hogy hogyan és mikor csinálták?

A Tóra így írja elő a mindennapi áldozat törvényét:

„Az egyik bárányt reggel készítsd el, a másikat pedig az 'esték között'.” (Mózes 2., 29:39)

Általában az az elv szokott érvényesülni, hogy az „igyekvőek mihamarabb teljesítik a micvákat”². Eszerint a „reggel” legtökéletesebb módja a napkelte lenne. Ilyen véleményt nem találunk a rabbik között.

Mégis, a rabbik többségi véleménye a nap fele mellett teszi le a voksát. Végeredményben azonban nem mellettük döntünk, hanem Rabbi Jehuda mellett, mivel őmellette különleges tanúság szól, az *Édujot* traktátusból³.

Mivel mindennapos eseményről van szó, ezért jogosan feltételezhetjük, hogy sem a tanúság, sem a vita nem arról szól, hogy valójában melyik órában történt az áldozat bemutatása. Hanem arról, hogy mi volt annak a végső határideje, rendkívüli esemény – például háború – esetén⁴.

Ilyenkor az a kérdés, hogy mi az az utolsó időpont, ami még „reggel”-nek nevezhető, és nem túl késő ahhoz, hogy a reggeli áldozatot bemutassák. Eszerint azonban a Rabbi Jehuda által mondott negyedik óra után (ami például ezen a héten Budapesten délelőtt 10:09) már egyáltalán nem is lenne szabad elmondanunk a reggeli imát.

A legtöbb vélemény ezt valóban nem engedi meg. Azonban számos – egyébként igen valóságos – zsinagógában, különösen szombat reggel mégis úgy hirdetik meg a kezdést, hogy tudják, hogy a reggeli *Ámidát* nem fogják addig befejezni. Különösen igaz ez a téli hónapokban.

A *Sulchán Áruch* azonban látszólag ennél valamivel enyhébben fogalmaz ezügyben:

„A reggeli ima ideje [...] eltart a negyedik óra végéig, ami a nap harmada. Ha azonban **tévedett, vagy megszegte**, és a negyedik órától délig imádkozott, akkor annak ellenére, hogy **nem kap jutalmat az időben mondott imáért**, az imáért magért viszont mégis kap.” (OC 89:1)

2 Héberül: ריזין מקדימין למצוות. Ld. *Peszachim 4a, Jomá 28b, Mózes 1., 22:3* alapján.

3 Mind e traktátus keletkezésének furcsa története, mind az ez alapján történő, elsőprő erejű döntést megtaláljuk a fentebb is idézett talmudi szugjában (*Beráchos 27a-28a*). Egy szokatlan incidens nyomán eltávolították Rábán Gámlielt a vezetői pozíciójából, és egyetlen napra szélesre tárták a tanházak kapuját. Azon a napon számos problémás kérdést megvitatnak és leellenőriztek – ezekből lett az *Édujot* [tanúságok] traktátus.

Mivel Rabbi Jehuda hagyományát bizonyító tanúságot találtak benne (az állandó áldozat 4. órai bemutatásáról), ezért kivételesen az ő egyéni véleményét vesszük figyelembe a többségi, eltérő állásponttal szemben.

4 Egy ilyen eseményről számol be a Talmud a *Szotá 49b* oldalon, ahol az ostrom során kötélliften keresztül engedélyezték az állandó áldozat fenntartását és utánpótlását.

Ebből kiderül, hogy ha valaki a Rabbi Jehuda és Bölcsek közötti, kritikus idősávban mondja az imáját, azt a Sulchán Áruach már ártatlannak nem nevezi, hiszen a „*megszegte*” kifejezést használja rá.

Ugyanakkor azt is elismeri, hogy valamiféle jutalmat mégiscsak kap az ilyen ember az imájáért. Ez egyfajta szokatlan, átmeneti helyzetnek látszik, amiben nem ítélünk egyértelműen feketén vagy fehéren az illetővel kapcsolatban.

Hogyan juthattak a rabbik erre a végkövetkeztetésre a fentebb említett talmudi vélemények fényében? Hiszen a Talmud látszólag egyértelműen Rabbi Jehuda szigorítása mellett döntött!

A *Bét Joszéf*⁵ első javaslata az, hogy a *táslumin*, vagyis ima-pótlás törvényéből tanulják (ld. OC 108). A Talmud ugyanis megengedi azt, hogy egy elmulasztott imát pótoljunk úgy, hogy a rákövetkező imát kétszer mondjuk el.

Ezt azonban elveti, mondván, hogy ez kizárólag véletlen tévedés [*sogég*] vagy vétlen mulasztás [*onesz*] esetén megengedett. A késlekedő reggeli imáért azonban akkor is jár a fél-jutalom, ha az eleve így lett betervezve.

Emiatt javasolja a *Bét Joszéf* azt, hogy feltehetően Rabbi Jehuda maga is beleegyezik abba, hogy az ima mondható délig, azonban nem ez a fő ideje, ezért nem jár érte időben mondott ima jutalma⁶.

Bárhogy is legyen, végeredményben arra tanítanak minket Bölcseink, hogy ha csak lehet, igyekezzünk a reggeli ima utolsó idejére odafigyelni, és úgy szervezni a napunkat, hogy ne késsük le azt.

Egyúttal azt is hangsúlyozzák, hogy ha valamiért mégis lekéstük, akkor se csüggedjünk, és ne hagyjuk ki semmiképpen az ima későbbi elmondásának a lehetőségét.

SZOMBAT

Hogyan tiszteljük meg a szombatot az étkezés által?

„*Rabbi Jochánán mondta Rabbi Joszi nevében: mindenki, aki élvezi [meánég] a szombatot, határok nélküli örökséget adnak neki, ahogyan írva van: 'Akkor fogod élvezni [titánág] az Örökkévalót, és lovagolni fogsz a világok tetején, és Jákob ősatyád örökségével foglak megetetni.'*” (Sábát 118a-b)

Jákob ősatyánk ugyanis az egyetlen a három ősatya közül, aki kifejezetten olyan ígéretet

kapott, ami utal a fizikai határok meghaladására:

„*És ki fogsz terjeszkedni nyugatra, keletre, északra és délre.*” (Mózes 1., 28:14)

Bölcseink arra tanítanak minket, hogy tegyünk meg mindent, amit csak tudunk azért, hogy a szombati étkezésünk kiemelkedően színvonalas legyen. Még a szegény emberek

5 Ennek az enciklopédikus műnek szintén *Joszéf Káro rabbi (1488-1575)* a szerzője, aki a Sulchán Áruachot is írta. Azonban ez a könyve nemcsak a törvényeket, hanem az azok mögött rejlő viták elemzését is tartalmazza.

6 Némi nehézség ezzel a magyarázattal kapcsolatban, hogy fentebb éppen ennek az ellenkezőjét vezettük le az áldozatok kapcsán, mely szerint a 4. óra elmulasztása igenis pótolhatatlan határidő. Ez az ellentmondás elvileg összehangolható, ha átgondoljuk az áldozatok törvényei és az arra épített imaidők törvényei közötti finom különbséget.

is igyekezzenek a szokásosnál többet költeni a szombati lakomára:

„Még az is, akinek mások segítségére van szüksége, ha van saját pénze, szükséges, hogy igyekezzen megtisztelni a Szombatot. És nem mondták, hogy **'tedd a szombatodat hétköznapivá, de ne szorulj rá a teremtményekre'**, csak annak, aki még ennél is nehezebb élethelyzetben van.” (Sulchán Áruch OC 242:1)

Furcsa, első pillantásra kissé önellentmondásos tanítás ez: egyrészt ne szégyelljen a szegény szombatra kérni, másrészt ne szoruljon rá a teremtményekre a szombat miatt. Hogyan egyeztethető össze ez a két irányelv?

A Talmud többféle állítást fogalmaz meg ezügyben. Kiemelkedik közülük Rabbi Akiva híres mondása. Ő volt az, aki azt mondta, hogy inkább tedd a szombatodat hétköznapivá, de ne szorulj rá a teremtményekre (Peszáchim 112a).

Egy másik helyen azonban látszólag pontosan az ellenkezőjére buzdít a Talmud: „*azt mondja a Szent, Áldott Ő Izraelnek: fiaim, vegyetek kölcsön az én nevemre, és szenteljétek meg a nap szentségét, és higgyetek bennem – és én fizetni fogok.*” (Bécá 15b)

Eszerint kölcsönkérni a szombat tiszteletére igenis szabad. **Sőt, még akkor is, ha nincs is egészen világos elképzelésünk arról, hogy hogyan fogjuk visszafizetni.** Hiszen a fenti talmudi részből azt tanuljuk, hogy ez a hit kifejeződése: mintegy a Teremtő „Nevére” vehetjük fel a hitelt, és Ő maga fogja majd visszafizetni.

A Talmudban a bizalomnak és hitnek érdekes egyensúlyát találjuk. Van egyfajta korlátja annak, hogy mennyire és mikor merjünk a mennyei segítségre támaszkodni. Talán a legérdekesebb vélemény az, mely szerint akinek van hitelezője, akiről már egy külső ember el tudja képzelni, hogy képes lesz visszafizetni, az a Teremtő segítségével is köteles bízni.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este:** 14:59 és 15:34 között (legkorábbi sábesz az idén!).

Szombat kimenetele: 16:45.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:26-ig.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Hétfő és csütörtök reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

ÚJ PROGRAM! A **Bét Jehuda Imakör** célja, hogy bevezesse az érdeklődőket a zsinagógai ima elméletébe és gyakorlatába. A hét bármely, szabadon választott imáját közösen meglátogatjuk (1-3 fős csoportokban), előtte vagy utána pedig röviden tanulunk az imáról. *Jelentkezés:* betjehuda.hu/imakor.

Szerda reggel 7:30-kor imádkozunk a *Bét Jehuda zsinagógában*.

Sábát sálom! Gut sábesz!